

νονται ἐπὶ τῷ εὐστρόφῳ καὶ λιγυφθόγγῳ τῆς φωνῆς, ὥστε ἐν τῇ φωνητικῇ εἰσὶ πάντες καλλίφθογγοι· ὅθεν καὶ συναισθανόμενοι τὸ πλεονέκτημα τοῦτο περιαυτολογοῦσιν, ὅτι ἀηδόνες δὲν ζῶσιν ἐν τῇ νήσῳ ὡς μὴ δυνάμεναι νὰ ἀμιλλῶνται πρὸς τὴν γλυκεῖαν καὶ εὐστροφον γυναικεῖαν φωνήν· καὶ ἀληθῶς ἐνταῦθα δὲν φαίνονται ἀηδόνες. Τὰ δὲ ἐγχώρια ἄσματα ἐνῷ εὐμοιροῦσιν ὑψηλῆς ποιητικῆς φαντασίας εἰσὶ καὶ περιπαθέστατα· τὸ δὲ ἰδιαζον μέλος δι' οὗ ἄδουσι προξενεῖ γλυκεῖαν συγκίνησιν τῷ ἀκούοντι, καὶ ἀποδεικνύει τὴν λεπτὴν αὐτῶν εὐαισθησίαν.

Εἰς τὴν σωματικὴν τῶν ἀνδρῶν ἀνάπτυξιν ἐπικρατεῖ τὸ ἰσχνὸν καὶ λειπόσαρκον, ἀλλὰ καὶ τὸ νευρῶδες καὶ εὐτονον· τὸ δὲ φυσικὸν τῶν γυναικῶν κάλλος, ὅλως ἀκόμωτον καὶ ἀνεπιτήδευτον, τυγχάνει ἀπαράμιλλον καὶ σπάνιον· ἄξιον δὲ νὰ παράσχη καὶ τῷ οὐκέτι προσβαλλομένῳ διὰ τὴν ἡλικίαν ὑπὸ τοιούτων ἐντυπώσεων τὸν φιλέρωτα λόγον εἰς τὸ ἀποκαλέσαι ταύτας *Νηρηίδας τοῦ Αἰγαίου*.

Περὶ πάντων τούτων ὡς καὶ περὶ τοῦ ἱματισμοῦ αὐτῶν, ὄντος ὀλίγον ἰδιορρυθμοῦ, ποιήσομαι λόγον ἐκτενέστερον ἐν ἰδίῳ πονήματι τοπογραφικῷ καὶ ἱστορικῷ.

Ἐν Σκύρῳ 10 Ἰουνίου 1868.

ΜΙΧΑΗΛ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ.

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ ΥΠΟ ΕΡΡΙΚΟΥ Δ΄.

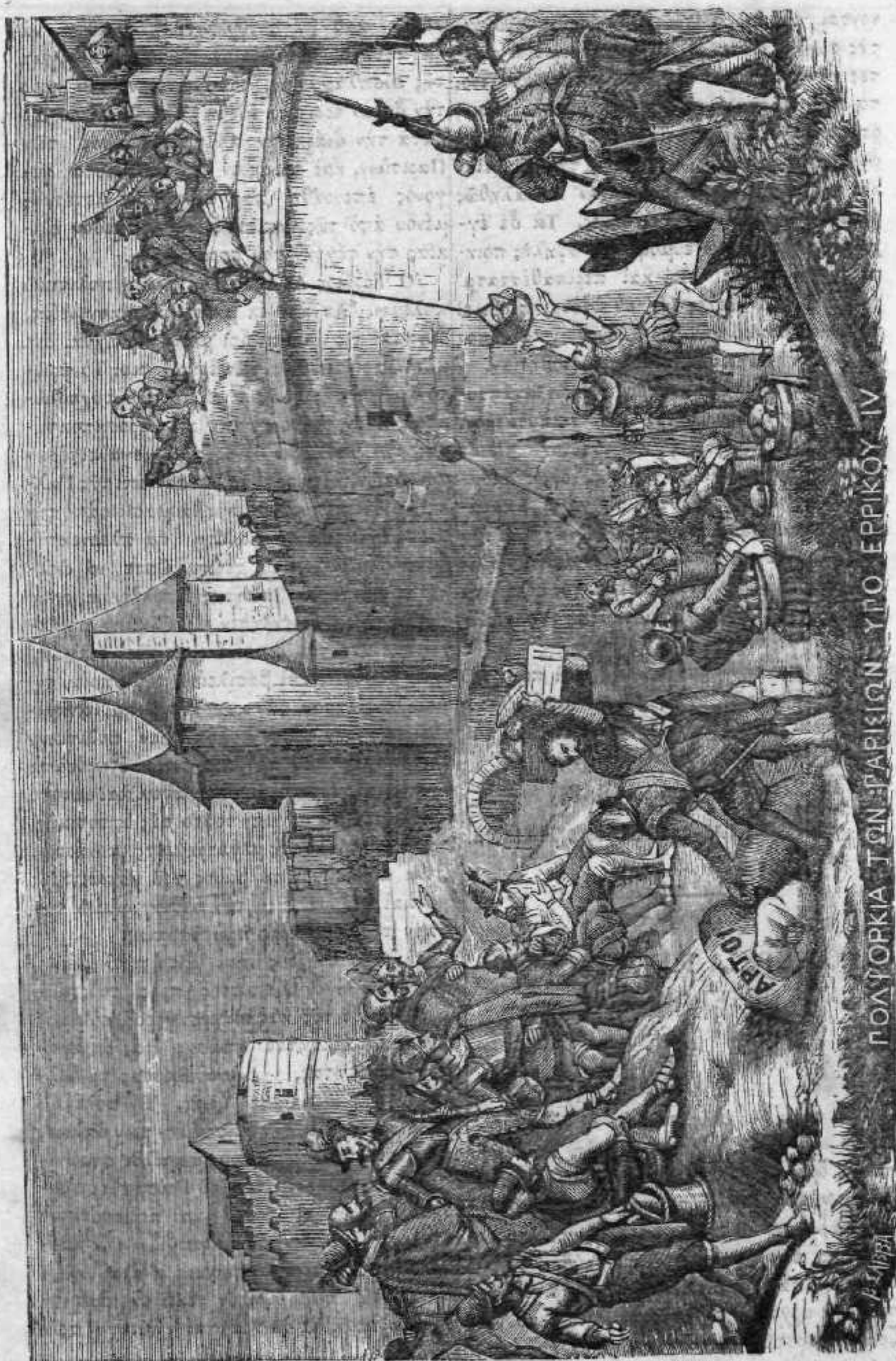
Δὲν εἶναι βεβαίως σπάνιον ἐν καιρῷ πολέμου νὰ ἴδῃ τις θέσεις ὀχυράς, ὑπὸ τῆς πείνης ὁμῶς ὑποχρεωθείσας τέλος νὰ παδοθῶσιν, ἂν καὶ ὑπέστησαν καρτερικῶς ὅλας τὰς προσβολὰς τῶν πολιορκητῶν. Ὁ, τι ὁμῶς εἶναι σπάνιον, ὅτι οὐδέποτε τις εἶδεν, ἢ ἄπαξ ἴσως μόνον, εἶναι τὸ νὰ ἐπιτρέπη ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ νὰ διαβιβάζων ζωοτροφίαι εἰς τὸν πεινῶντα λαὸν τῆς ὑπ' αὐτοῦ πολιορκουμένης πόλεως, καὶ μά-

λιστα καθ' ἣν στιγμὴν ἐμελλεν αὕτη νὰ κατακτηθῇ. Τὸ ὡραῖον τοῦτο παράδειγμα τῆς εὐσπλαγγνίας, τὸ ἀνώτερον τοῦ πρὸς τὴν δόξαν ἔρωτος, ἐδόθη ὑπὸ Ἑρρίκου Δ'· κατὰ τὴν διάρκειαν πολιορκίας τινος τῶν Παρισίων, καὶ τὸ ἄξιον ἐπαίνου τοῦτο γεγονός ἐπενοήθη παρ' ἀνθρώπου μετερχομένου ἀπὸ τῆς νηπιακῆς αὐτοῦ σχεδὸν ἡλικίας τὴν τέχνην τοῦ στρατιώτου.

Ὁ Ἑρρίκος Δ'· ἐζήσεν ἐν πλήρῃ πολιτικῷ πολέμῳ. Ἄν καὶ ἐκ βασιλικῆς οἰκογενείας, δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι μόνος προήχθη, ὅτι ἀληθῶς εἶναι οὐκ ὅς τῶν ἔργων του. Τὸ πρῶτον μέρος τῆς ζωῆς εἶναι τὸ τοῦ τυχοδιώκτου, κ' ἐν τούτοις ἀπέθανε προσαποκτήσας τὴν ὑπόληψιν ἐνὸς τῶν μεγαλειτέρων μοναρχῶν, οἵτινες ἐβασίλευσαν ἐπὶ τῆς Γαλλίας. Διότι, πεπραιοκισμένος θαυμασίως ἀπὸ τὴν φύσιν, ἐγνώριζε νὰ διαθέτῃ τὰ πλεονεκτήματά του ταῦτα εἰς τρόπον ὥστε νὰ ὠφελῇται πάντοτε. Ἰππότης ἐντελής, κυνηγὸς ἀκούραστος, διετήρησεν εἰς ἡλικίαν προχωρημένην τὴν δροσερότητα τῆς νεότητος· ἔχων ἀξιώσεις ἐπὶ βασιλείῳ τοῦ ὁποίου τῷ διεφιλονείκησαν τὴν κυριότητα καὶ ἀναμιχθεῖς εἰς τὴν τόσον πολύπλοκον πολιτικὴν τῆς ἐποχῆς του προσεκτήσατο ἐνωρίτατα τὴν πείραν γέροντος διπλωμάτου, καὶ ἐκτοτε ἐφάρμωσε τὸ μίγμα τοῦτο τῆς ἱπποτικῆς, θρασύτητος καὶ τῆς μεμετρημένης φρονήσεως ἅτινα ἀποτελοῦν τὸ βάθος τοῦ χαρακτῆρός του καὶ δίδουν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του τύπον τόσον βαθείας πρωτοτυπίας.

Πλήρης θάρρους καὶ ἀνευ προλήψεων, μολονότι ὀλίγον δύσπιστος πρὸς τοὺς ἄλλους, εὐπρόσιτος καὶ εὐπροσῆγορος, εὐθυμὸς μάλιστα, κέκτηται ἀπάσας τὰς ἀξιαγάστους ποιότητας, τὰς ἀποτελούσας τὸ θέλητρον τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς. Ἐν πολέμῳ, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴν ἐπιστήμην τῶν ὅπλων, ὅπως οἱ τῆς ἐποχῆς του μεγάλοι στρατιωτικοί, οἱ Οὐαλενστέιν, οἱ Γουστάβοι Ἀδόλφοι, γνωρίζει τόσον καὶ περισσότερον αὐτῶν τὴν τέχνην τοῦ νὰ κερδίῃ τὴν καρδίαν τῶν στρατιωτῶν του καὶ ν' ἀναβιδάζῃ αὐτοὺς εἰς τὸν ὑψηλὸν ἐκεῖνον βαθμὸν τοῦ ἡρωϊσμοῦ, ἐξ οὗ ἤρτηται ἡ τύχη τῶν μαχῶν.

Ἀποθανόντος τοῦ Ἑρρίκου Γ'· τὸ βασι-

ΠΟΛΥΤΟΡΚΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ ΥΠΟ ΕΡΡΙΚΟΥ IV

λειον μεταβαίνει ἀπὸ τοὺς Βαλουά εἰς τοὺς Βουρβόνους· ὁ Ἑρρίκος Δ' ἤθελε πάραυτα λάβει τὴν κατοχὴν τῆς κληρονομίας δικαίως, ἐὰν οἱ σύμμαχοι δὲν τῷ παρετήρουν, ὅτι τὸ τοῦ διαμαρτυρουμένου δόγμα του εἶναι ἀνυπερέβλητον κώλυμα εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς ὠραίας ταύτης κληρονομίας. Ἐξ ἄλλου μέρους ὑπῆρχον οἱ ἀντίθετοι, οἵτινες δὲν ἤθελον τὸν Ἑρρίκον Δ' ἐξωμόσαντα· διότι ἡ ἐξώμοσις διὰ τοὺς διαμαρτυρουμένους καταδικάζει τὸν ἐξωμότην εἰς τὸ νὰ μὴ δύναται μετανοῶν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ δόγμα του· ἐπομένως τεθέντος ὑπὸ τῶν μετριοφρόνων συμμάχων τοῦ διλήμματος τῆς ἀπομακρύνσεως ἢ τῆς ἀμέσου ἐξωμόσεως, ὁ Ἑρρίκος Δ' ἀρνεῖται στέμμα προσφερόμενον ἐπὶ ὅροις ἀτίμοις. Δὲν θέλουσι βασιλέα αὐτόν, ὄντα τοιοῦτον δικαίωματι γεννήσεως; Ἀναμένετε, θὰ γίνῃ δικαίωματι κατακτήσεως.

Ἄν καὶ τὰ τέσσαρα ἔτη, ἀπὸ τοῦ 1589 μέχρι τοῦ 1593, εἶναι ἡ πολεμικωτέρα ἐποχὴ τῆς ζωῆς τοῦ Ἑρρίκου Δ'. ἐν τούτοις κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἔδειξε χαρακτῆρα λίαν εὐεργετικόν. Εἵμεθα κατὰ τὸ 1590. Τὸ προηγούμενον ἔτος ὁ Ἑρρίκος ἦτο ἤδη κύριος τῶν προαστείων τῶν Παρισίων, ἀλλ' ὑποχρεωθείς τότε ν' ἀποσυρθῇ ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως ὑλικοῦ πολιορκητικοῦ, ἐπανέρχεται τὸ ἀκόλουθον ἔτος ὑπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως, μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ κυριεύσῃ αὐτὴν δι' αὐστηροῦ ἀποκλεισμοῦ μᾶλλον, ἢ νὰ τὴν ἐκθέσῃ εἰς τὰς σκληρὰς συνεπείας τῆς ἐξ ἐφόδου ἀλώσεως· τὰ προάστεια κυριεύονται ἐκ νέου, καὶ ὁ ἀποκλεισμός εἶναι ἐντελής. Μεγάλῃ στενοχωρίᾳ κατ' ἀρχὰς καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἡ τρομερωτέρα πείνα βασιλεύει ἐπὶ λαοῦ διακοσίων χιλιάδων ψυχῶν, αὐστηρῶς κεκλεισμένου ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως.

Ἄπασαι αἱ τῶν σιτηρῶν ἀποθήκαι ἐξήντηλῆσαν· ὁ δ' ἐκ βρύζης καὶ πιτύρων ἄρτος εἶναι ἤδη φαγητὸν πολυτελές, φυλαττόμενον διὰ τοὺς πλουσίους. Ὁ λαὸς τρώγει χόρτον ἀρτιφυᾶ, κύνες, μῦς ἢ ἄλλα πτώματα ἀκαθάρτων ζώων, λαμβανόμενα ἐκ τοῦ βορβόρου τῶν ρυάκων· τέλος καὶ τὰ ἐκ τοῦ κοιμητηρίου τῶν Ἀθῶν ἐξορυττόμενα ὅστ' αὖ, μεταβαλλόμενα εἰς κόνιν, μεταχειρίζονται

ἀντὶ τροφῆς, ἥτις πρὸς ἐμπαιγμὸν ἐκλήθη ὁ ἄρτος τῆς κυρίας Μοντεπενσιέρ (α). Πάντων, τούτων ἐκλιπόντων, ἐπιλαμβάνονται καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πτωμάτων, καὶ πρᾶγμα τρομερὸν νὰ λεχθῇ, γυνὴ τις ἔφαγε καὶ ἐκ τῆς σαρκὸς τοῦ ἐπὶ τῆς ἀγκάλης αὐτῆς θανόντος τέκνου της, διὸ καὶ ἐξέπνευσε μετ' ὀλίγον ἀπὸ τύψιν τοῦ συνειδῶτος καὶ φρίκης. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποθνησκόντων κατοίκων ἐκάστην ἡμέραν ἀναβαίνει εἰς τριακοσίους μέχρι τετρακοσίων. Βοηθούμενος λοιπὸν ὑπὸ τοῦ τρομεροῦ τούτου λιμοῦ, ὁ Ἑρρίκος Δ' ἤθελεν εἶσθαι ἀμέσως κύριος τῶν Παρισίων, ἐὰν ἡ καρδία του δὲν συνεκινεῖτο ἐπὶ τῇ θέᾳ τοιούτων βασάνων. Ἀκούσατε τί λέγει ἱστορικὸς τις σύγχρονος· «δὲν ἠθέλησεν οἱ Παρίσιοι νὰ μεταβληθῶσι εἰς κοιμητήριον, μήτε νὰ βασιλεύῃ ἐπὶ τεθνεώτων· ἀλλὰ προτίμησας νὰ σφάλλῃ ὡς πρὸς τοὺς κανόνας τοῦ πολέμου ἢ εἰς τοὺς τῆς φύσεως καὶ συμβουλευθεῖς τὴν ἑαυτοῦ, ἥτις πάντοτε ὑπῆρξε πλήρης ἐπιεικειᾶς, ἐχορήγησε διαβατήρια δι' ὅλα τὰ πρόσωπα, γυναῖκας, θυγατέρας ἢ τέκνα, ἅτινα ἤθελον νὰ ἐξέλθωσι καὶ δι' αὐτοὺς προσέτι τοὺς ἀσπονδοτέρους ἐχθρούς του, περὶ ὧν ὁ ἴδιος ἐφρόντισε διατάττων νὰ ὑποδεχθῶσι αὐτοὺς φιλανθρώπως εἰς ὅλας τὰς πόλεις ἐνθα ἤθελον ἀποσυρθῇ».

Τὴν 10 αὐγούστου ἡ πομπὴ αὕτη τῶν λιμωττόντων ἀνθρώπων ἐξῆλθε τῆς πόλεως, ἀλλὰ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἀποκλεισμοῦ ὁ Ἑρρίκος ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς χωρικοὺς τῶν πέριξ νὰ φέρωσι τροφὰς εἰς τὴν πόλιν, καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ στρατιώτας, οἵτινες κάτωθεν τῶν τειχῶν, ἐξέτεινον ἄρτους εἰς τοὺς πολιορκουμένους διὰ τοῦ ἄκρου τῶν λογχῶν των.

Ἡ πολιορκία αὕτη, ἔνεκα τῆς ἀφίξεως τοῦ δουκὸς τῆς Πάρμας μετὰ τῶν Ἰσπανῶν στρατιωτῶν του λυθεῖσα, εἶναι ἐν τῶν ἐπεισοδίων τῆς τετραετοῦς πάλης, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἑρρίκος Δ' ἠναγκάσθη νὰ κυ-

(α) Ἀδελφὴ τοῦ δουκὸς Γυίξης, γυνὴ ἀκόλαστος καὶ δοξομανῆς. ἥτις μὴ ἀρκουμένη εἰς τὴν κολοσσιαίαν περιουσίαν ἣν ἐκέκτητο, διὰ τῆς λεγομένης συστάσεως κατεγίνετο ν' ἀνατρέψῃ τὸν Ἑρρίκον Γ' τοῦ θρόνου καὶ δημεύσῃ τὸ στέμμα πρὸς ὄφελος τοῦ δελφοῦ της.

ριεύση τὰς μὲν κατόπιν τῶν δὲ ὅλας σχεδὸν τὰς πόλεις καὶ τὰς ἐπαρχίας, αἵτινες ἐμελλον ν' ἀπαρτίσωσι τὸ βασίλειον αὐτοῦ.

Ὅποῖαν ἱκανότητα περὶ τὴν διαπραγμάτευσιν, ὁποῖαν φρόνησιν καὶ ὁποῖαν ἐπιμονὴν δεικνύει Ἑρρίκος ὁ Δ'. Συνεχῶς ἡττώμενος, συνεχέστερον νικητὴς, καὶ ἀκαταπαύστως ὑποχρεωμένος νὰ ἀρχηται πάλιν τὴν ἐπαύριον ἐκστρατείας, ἣν ἐνόμισε περατωθεῖσαν τὴν παραμονήν. Ὅποῖαν δραστηριότητα δεικνύει πάντοτε καὶ πῶς τὴν ζωὴν αὐτοῦ διακυβεύει! Ἀκούσατε τὴν πρὸ τῆς μάχης τοῦ Ἰβρου προσφώνησιν αὐτοῦ πρὸς τοὺς στρατιώτας. «Συνεταῖροί μου! εἶπεν, ὁ Θεὸς εἶναι μεθ' ἡμῶν, ἰδοὺ οἱ ἐχθροὶ τοῦ καὶ οἱ ἰδικοὶ μας! Κατ' αὐτῶν λοιπόν! ἐὰν ἀπολέσητε τὰς σημαίας σας, περιυβρίσατε τὸν λευκὸν πτεροθύσανον τοῦ πύλου μου! θὰ τὸν εὕρητε εἰς τὴν ὁδὸν τῆς νίκης καὶ τῆς τιμῆς!» Καὶ τῶντι ὁ Ἑρρίκος Δ'. ἔφερε μακρὸν καὶ λευκὸν πτερόν ταῦν ἐκ τοῦ ὁποῖου διεκρίνετο μακρόθεν καὶ ἀπὸ τὰς τάξεις τῶν ἐχθρῶν τοῦ! ὁ ἵππος τοῦ ἐπίσης εἶχε κεκοσμημένην τὴν κεφαλὴν δι' ὁμοίου θυσάνου.

Ἀριθμοῦσιν, ὅτι ὁ Ἑρρίκος Δ'. κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην καὶ τὰς δύο ἐπομένας δὲν παρευρέθη εἰς ὀλιγωτέρας τῶν τριακοσίων πολιορκιῶν, ἑκατὸν τεσσαράκοντα μαχῶν, τριάκοντα πέντε συναντήσεων μετὰ στρατῶν καὶ τριῶν μαχῶν τακτικῶν.

Ταῦτα ὑπ' ὅψιν λαβόντες δύνασθε νὰ σχηματίσητε, φίλοι ἀναγνώσται, ἀσθενῇ τινι ιδέαν Ἑρρίκου τοῦ Δ'. τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρὸς διὰ τὴν ἐπικράτειάν του, τοῦ προδρόμου τοῦ Ῥισχελιέ, τοῦ μελετῶντος καὶ παρασκευάζοντος τὴν μετατροπὴν τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας.

Ἐν τούτοις ἀπειροὶ μνηστῆρες ἐξέτεινον τὴν χεῖρα πρὸς τὸ στέμμα τῆς Γαλλίας, καὶ οἱ σύμμαχοι ἤθελον ἔχει ἀκόμη τὴν δύναμιν νὰ διαθέσωσιν αὐτὸ, ἐὰν ἐμφύλιοι ἐριδες δὲν εἶχον ἤδη σημειώσῃ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκπτώσεως των. Τρεῖς τότε ὑπῆρχον μερίδες· οἱ Ἰσπανοὶ, οἵτινες ἤθελον νὰ δώσωσι τὴν Γαλλίαν εἰς τὸν Φίλιππον Β'. τῆς Ἰσπανίας· οἱ πολιτικοὶ, οἵτινες ἐτρόμαζον τὸσον τὸν Λουθηρανόν, ὅσον καὶ τὸν ξένον, καὶ οἵτινες συνέδεον τὰς ἐλπίδας των εἰς

ἐν φάντασμα ἡγεμόνος, τὸν γέροντα καρδινάλιον Βουρβωννόν, ὅστις ἐπέπρωτο νὰ φέρῃ στιγμὴν τινὰ εἰς τὸ βάθος τῆς φυλακῆς τοῦ τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως, χωρὶς ποτε νὰ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του· τέλος ἡ μερὶς τῶν δουκῶν τῆς Γυτζίης, ἥτις δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ μὲ ψυχρὸν αἷμα τὴν συμμαχίαν, τὴν ὁποῖαν ἐδημιούργησεν διὰ τὴν δόξαν τοῦ οἴκου των, χρησιμεύουσαν ὡς ὄργανον τῆς φιλοδοξίας καὶ τῆς αὐξήσεως Φιλίππου τοῦ Β'. Ἐνῶ δὲ οἱ ἐσωτερικοὶ σπαραγμοὶ καταφέρουσι τὴν καταστροφὴν τῆς συμμαχίας, ἡ εἰδησις τῆς ἐξωμύσεως Ἑρρίκου τοῦ Δ'. διατρέχει τοὺς Παρισίους, καὶ ἡ ἐπανάστασις ἀμέσως ἀπόλλυσι τὸν προστάτην καὶ τὰς βοηθείας αὐτῆς. Ὁ βασιλεὺς ἐν τούτοις δὲν εἰσῆλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσάν αὐτοῦ, ἡδὲ πρὸςδοσίας τοῦ Βρισσάκ παραδόντος τὴν θύραν τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου καὶ ἀνταμειφθέντος κατόπιν διὰ τοῦτο διὰ τῆς στραταρχικῆς ῥάβδου τῆς Γαλλίας. Ὁ Ἑρρίκος διευθύνθη κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν Παναγίαν· ἐνῶ δὲ ἤκουε τὸ—*le deum*—τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως ἐνόμιζεν αὐτὸν εἰς ἅγιον Διονύσιον.

Ο ΛΙΣΧΥΝΤΗΛΟΣ.

Ἐπιστολή.

Ἀγαπητέ μοι φίλε!

Βασανίζομαι ὑπὸ δυστυχίας τινός, ἥτις ὡς φοβοῦμαι, ἐπὶ τέλους θέλει μὲ ἀπομακρύνει ἐντελῶς ἐκ τῶν συναναστροφῶν ἐκείνων, ἐν αἷς ὑπερεπιθυμῶ νὰ παρευρίσκωμαι· ἀλλὰ θέλω σοὶ κάμει βραχεῖάν τινὰ περιγραφὴν τῆς καταγωγῆς καὶ παρούσης μου καταστάσεως, δι' ὧν θέλεις δυνηθῇ νὰ κρίνῃς περὶ τῶν δυσχερειῶν μου.

Ὁ πατήρ μου ἦτο γεωργὸς μετρίαν ἔχων περιουσίαν, καὶ τόσῃν μάθῃσιν ὅσῃν δύναται τις ν' ἀποκτήσῃ εἰς σχολεῖον Ἑλέους. Ἀποθανούσης τῆς μητρός μου, αὐτὸς ἀ-